

Iskolánkívüli népművelés és az érzelmi élet nemesítése.

I.

Az állandóan falun, tanyán élő tanítók, lelkészek, jegyzők, orvosok, birtokosok stb. általában panaszkodnak, hogy az ottani lakosság lelkének nemesebb, magasabbrendű érzelmeiről nem ad tanúbizonyságot s — véleményük szerint — a „nép“ szeretni, együttérezni, lelkesedni, stb nem tud és lelkülete teljesen fásult, rideg. Ez a meglehetősen elterjedt vélemény kell, hogy gondolkozóba ejtse az iskolánkívüli nemzetnevelés munkatársait s ezzel a kérdéssel behatóbban foglalkoznunk kell. Azok, akik ezt a megállapítást tették, mindenkor saját, fejlettebb lelkiéletüket hasonlították össze a falun, tanyán élő lakosság lelkületével. Ennél az összehasonlításnál azonban megfeledeztek arról, hogy saját magasabbrendű kiművelt lelkiéletük hosszas családi, iskolai és jelentős önnevelés eredménye. Fel kell tehát tennünk a kérdést, milyen módon és eszközökkel igyekezett a falun, tanyán élő értelmiség a hatása alatt álló lakosság lelkét kiművelni, s megragadott-e minden alkalmat arra, hogy a nemzet magasabb iskoláztatásban nem részesült tagjainak érzelmi és kedélyéletét — megfelelő neveléssel, vezetéssel — nemesítse és gazdagítsa; tett-e valamit abból a célból, hogy a nemzet alsóbb társadalmi rétegeinél a magasabb érzelmeiket uralomra juttassa s az alacsonyabb rendű érzelmeiket felszínre ne engedje. Sajnos ezen a téren — a múltban — mulasztásokat kell megállapítanunk. Ennek súlyosságát különösen ma érezzük, amikor nemzetünk életében sorsdöntő korszerű változások keresztülvitelére van szükség, amelyek megvalósításánál a nemzet minden tagjának értelmére és érzelmeire egyaránt szükség van. A jövőben tehát nem elégedhetünk meg a ridegség, a fásultság megállapításával, hanem annak eltüntetésére mindent el is kell követnünk.

A nemesebb, magasabbrendű érzelmeik uralomra juttatására — különösen ma, — feltétlenül szükség van. Gondoskodnunk kell tehát arról, hogy annak a munkának az eredményét, amelyet az iskola az érzelmeik nevelése terén ma már rendszeresen végez, az iskolán túl is állandósítsuk és továbbfejlesszük az iskolánkívüli nemzetnevelés keretében. Ezt feltétlenül megköveteli a folyamatos és egységes nemzetnevelés. Még kell ragadnunk minden alkalmat — kiterjedve a nemzet minden társadalmi rétegeire — amely módot ad az érzelmi és kedélyélet nemesítésére és gazdagítására.

Az érzelmeik felkeltésére és nemesítésére számos eszközünk van. Egyik eszköz *élő szóval megfelelő gondolatok ébresztése*. A jó népművelési előadó vagy ünnepi szónok meleg, lelkes szavai is kelthetnek érzelmeiket. Vannak előadók; szónokok, akik magukkal ragadják a hallgató-ságot, mert magasabbrendű érzelmeiket tudnak ébreszteni.

Érzelmeik ébresztésére kiválóan alkalmasak a mindennapi élettől elütő külsőségek között megrendezett *ünnepélyek*, amikor a költészetet (szavalatot), a zenét (ének vagy zeneszámot), az élőszót, az ünnepi beszédet és az áhítatos elmélyülést (hangulatot) is segítségül hívjuk.

Az ünnepély az érzelmi és kedélyélet nemesítésének és gazdagításának egyik leghathatósabb módja. Bizonyítékai ennek a hatalmas méretek és szemképráztaató külsőségek között rendezett oiasz és német ünnepélyek, amelyek tagadhatatlanul a nemzetnevelés szolgálatában állanak.

Mi ennek a munkának még csak a kezdeténél vagyunk. Éppen ezért ne nézzük le a falun, tanyán a rendelkezésre álló egyszerű eszközökkel rendezett ünnepélyeket, inkább törekedjünk azok kifejlesztésére, tökéletesítésére azzal a tudattal, hogy ezekkel is az egységes nemzetnevelés célkitűzéseit segítjük elő. Az ünnepélyeket tehát, mint nemzetnevelő alkalmakat, *kellő értékelésben kell részesítenünk.*

Az egységes nemzetnevelés szakemberének szemében megdöbbenő tény az, hogy vannak olyan helyek, ahol sohasem rendeznek az iskolán kívüli ifjúság és a felnőttek részére ünnepélyt, ahol a nemzet tagja, sohasem részesülhetnek az ünnepélyek áhítatos hangulatában, felüdítő megújító és megerősítő érzelmében s ahol a nemzeti érzés ápolására hivatott — a nemzeti öntudat szempontjából oly fontos — *hivatalos nemzeti ünnepélyek* napjai is hétköznapi egyhangúsággal suhannak tova a soha vissza nem térő multba. Ne csodálkozzunk tehát azon, ha nemzetünk egyes tagjai rideg, közömbös lelkűnek mutatkoznak. *Mindez a multak mulasztásának következménye.* Súlyos felelősség terheli itt a falun élő értelmiséget, amelynek kivétel nélkül, ha kellő tudása és intelligenciája van, kötelessége résztvenni az iskolán kívüli nemzetnevelésben. Valljuk meg: az érzelmi és kedélyélet gazdagítására, nemesítésére falun, tanyán a multban alig történt valami.

Ahol mégis rendeznek ünnepélyt — a legtöbb helyen — az ünnepélyek nélkülözik a rendet, a fegyelmezettséget, a rendezői előrelátást, a mindennapi élettől elütő ünnepélyes külsőségeket s számtalan rendezői hibát találunk. Ha tudatában vagyunk az ünnepélyek nevelői jelentőségének, akkor lehangolva kell látnunk a jelenlevők arcán a kedélyteleniséget, egykedvűséget, szóval *az érzelmek hiányát*, a mindennapi gondoktól meg nem szabadult gyötrött arcokat. Az ünnepi hangulatnak, az együttérzésnek, a felüdülésnek, a lelki megerősödésnek nyomát sem látjuk. Egyik jellemző tünete mindezeknek: a felhangzó nemzeti dalok ülve, esetleg feltett kalappal való érzéketlen végighallgatása.

Az ilyen fásult lelkű jelenlevők — mert ünneplőknek nem mondhatók — tükörképét adják a község lelki alkatának s jelzik a községben folyó iskolán kívüli nemzetnevelési munka méreteit is.

Életereje bénult meg annak a nemzetnek, amely nem tud szívből ünnepelni!

Helyes rendezés mellett az ünnepély, az ünnepélyes hangulat a maga érzéseivel felemeli az embert a közönséges, a mindennapi élet fölé. Felszabadítja a lelket a testi elnyomatástól, a napi robotmunka terheitől, a nyomasztó létfenntartási gondoktól. Tiszta, nemes örömet, felindulást, felújulást, lelki megerősödést nyújt, az életerőket fokozza, gyarapítja. Az ünnepélyen az emberi lélek olyan húrjai is megszólalnak, amelyek hétköznap sohasem rezdülnek meg. Az ünnepély résztvevői lélekben összetalálkoznak, egybeforrnak, mert az ünnepély felkelti és erő-

síti az együvé tartozás, a szociális érzés érzelmét. A *szociális nevelés* szempontjából is jelentősek tehát az ünnepélyek, amikor az ünneplőket egy közösségbe olvasztják s kiváltják a szolidaritás érzését s így az egységes nemzetnevelés jelentős tényezőivé válnak.

Elmélyedve ennek az iskolán kívüli nemzetnevelési problémának a lényegében, rá kell eszmélnünk arra, hogy a múltban tanúsított közönyt le kell vetnünk s ha komolyan akarunk dolgozni az egységes nemzetnevelés érdekében, akkor a jövőben valóban súlyt kell helyezni az ünnepélyekre, azok helyes rendezésére, hogy a bennünk rejlő erőket nevelő és teremtő erővé változtassuk.

Az ünnepélyeket az alábbiak szerint csoportosíthatjuk: 1. családi-, 2. vallásos-, 3. nemzeti-, 4. helyi-, 5. alkalmi-, 6. szórakoztató ünnepélyek.

A megélhetés mai nehéz biztosítása, az élet mai rettentő rohanása, a kötelező erkölcsi törvények sutbadobása s ennek kísérő jelenségei az egyén és a házasság, a gyermek és a család egymásközötti lelki köteleiket meglazította. Ma szomorú aktualitás a családi élet válsága. A mai — különösen városi — család életében napi sőt, évi nyugvópontok sincsenek már: *a családi ünnepek kiveszöben vannak. Beteg, haldokló népek-nél először a családi ünnepek tűnnek el.*

Kétségtelen, hogy a nemzet további biztos jövőjének egyik *alapfeltétele az erkölcsi megújulás*. Ennek a megújulásnak — nem említve itt most a közéletet — a nemzet sejtjeiből, a családokból kell kiindulnia. Kiinduló pont: a község értelmiségének példaadása. A község értelmiségének példaadása a lakosság gondolkozásának, érzelmének, érületének és cselekvésének saját egyéniségükön való megismétlését váltja ki az utánzási ösztönön keresztül. Az utánzás társadalmi és tömeglélektani nagy jelentőségét a falu (tanya) értelmiségének — felelősége tudatában — fel kell ismernie és értékelnie is kell.

A népművelési előadásokon, tanfolyamokon is rá kell világítanunk erre az égető nemzeti problémára, továbbá arra kell törekednünk (igen alkalmas erre a szülők iskolája), hogy a községben *családi szokások*, családi ünnepek, napi és évi nyugvópontok honosodjanak ismét meg.

A családi szokások és családi ünnepek útján a család védővára, az *otthon kultusza* is megteremthető. („Az én házam az én váram.“) Az otthon szociális és nemzeti jelentősége feltétlenül megköveteli, hogy ezt a kérdést is beiktassuk az iskolán kívüli nemzetnevelés munkarendjébe.

A vallásos ünnepélyek. Ezeknek az ünnepélyeknek főleg a vallásos és erkölcsi érzelmek kiváltása, erősítése a hivatásuk. A vallásos ünnepélyek templomiak és templomon kívüliek. A templomban rendezett vallásos ünnepélyek lefolyásánál az iskolán kívüli nemzetnevelésnek szerepe nincs.

Rendezhetünk vallásos ünnepélyeket a templomon kívül is. Így pl. egyik bensőséges vallásos ünnepély lehetne a község vagy, a templom védőszentjének névnapja, amikor a templomi istentiszteleteken kívül, külön ünnepélyt rendezünk a védőszent emlékezetére. Ma a búcsúnak — a templomon kívül — nagyon is városi jellege van, illetőleg azzá teszi a templom körül sátorverő, portékáikat nagy zajjal kínáló vásárosok

lármas serege. Ezek a külsőségek egyáltalán nem alkalmasak a nemesebb érzelmek ápolására, sőt éppen az alacsonyabbrendű érzelmeket váltják ki. Az iskolánkívüli nemzetnevelés egyik legszebb feladata lehetne a búcsú ünnepélyének megnevesítése. Az egyházi részt kövesse (delután) a védőszent emlékezetére rendezett ünnepély.

A vallásos ünnepélyek közé sorolhatjuk a mindjobban terjedő karácsonyfa ünnepélyeket is, amelyeket helyesebben a *szeretet ünnepélyének kellene nevezni*. Minden alkalmat meg kell ragadnunk, hogy a szeretet és jószág érzelmének megváltó erejét hirdessük és hogy a szegény emberek iránt érzett szeretetnek látható jelét is adjuk. A szeretet ünnepélyén szeretet csomagok kiosztása azonban csak *karitatív tevékenység*, amely az inséget csak pillanatnyilag enyhíti s nem ment fel bennünket a *szociális munka* kötelezettsége alól. (U. i. más a karitatív munka és más a szociális munka.)

A halottak napján a temetőben rendezett ünnepélyes megemlékezések a kegyelet, a hála és az ősök tiszteletének érzését ápolják.

A nemzeti ünnepélyek. A nagy városok, nagyobb községek díszes külsőségek mellett rendezett, lelkesítő hatású ünnepélyei mellett — ma, amikor annyit beszélünk a *nemzeti lelki egység* megteremtéséről — a legtöbb esetben (hiszen vannak kivételek is) lehangolók, megdöbbenők a falvak, a tanyak világának hangulattalan ünnepélyei, vagy pedig a *nemzeti ünnepélyek teljes hiánya*.

Nem szabad teljes közönyösséggel átsiklanunk a felett a szomorú valóság felett, hogy nemzetünk bizonyos hányada nem részesül a nemzeti ünnepélyek nevelő, felemelő hatásaiban. Élszomorító, hogy amikor a nemzet felelős tényezői már ráeszméltek az egységes nemzetnevelés (illetőleg nemzeté nevelés!) fontosságára, szükségességére és azt intézményesen is biztosítani törekednek, akkor egyes falvak vezető értelmiséginek közönyén, vállvonogatásán, kézlegyintésén semmivé oszlanak a legszebb eszmék, törekvések. Itt vannak pl. a törvénybe iktatott nemzeti ünnepélyek. *Olyan nyugvópontok-e ezek nemzetünk életében, amelyek legalább ezeken a napokon egy érzelmi közösségbe foglalják széthúzó, árva nemzetünket?* Sajnos nem! Mert ha az iskolákban meg is tartják ezeket az ünnepélyeket, maga a felnőtt lakosság s az iskolánkívüli fiatalság azoktól távol marad, sőt — sajnos — sokszor nem is tud azokról.

Nem szabad megengednünk, hogy a nemzeti ünnepélyek csak iskolai ünnepélyek legyenek, gondoskodnunk kell arról, hogy a nemzeti ünnepélyek *vezérlő eszméi* alkalmas módon és alkalmas időben a felnőtt lakosság és az iskolánkívüli ifjúság lelkét is megtermékenyítsék. Ezt az iskolánkívüli nemzetnevelés feladatának kell tekintenünk.

Mindenkinek, aki a községben vezető állást tölt be, akinek hatalma és befolyása van ünnepélyek rendezésére, arra törekedjék, hogy hazánkban az *államfő névnapja* (születésnapja), *március 15 e*, a *hősi halottak napja* (május utolsó vasárnapján) és *Szent István napja* méltóan, kellő gondtal, ügyes rendezéssel megünnepeltessék.

Amely nemzeti ünnepély napján nincs hivatalos munkaszünet, azon nem is szükséges a mindennapi munkát szüneteltetni, de viszont semmi

akadálya sincs annak, hogy az ünnepélyt a megelőző vasárnapon rendezzük.

Különös gonddal kell rendezni az államfő névnapjának ünnepélyét (a kormányzó születésnapja a nyári szorgos munkaidőre esik), hogy nemzetünk minden egyes tagjában tudatosra tegyük az államfő tiszteletét és annak nagy nemzeti és politikai jelentőségét. Az *államfő egységes tisztelete egyben az állam biztonságát is jelenti*. Ugyanilyen gonddal kell rendezni a *hősi halottak* emlékünnepélyét is, — mert az becsületbeli kötelességünk azokkal szemben, akik értünk legnagyobb értéküket, az életüket áldozták.

Helyi ünnepélyek. Hazánk történetében számtalan olyan esemény volt, amelyek történelmi jelentőségüvé avattak egyes helyeket, községeket. Ezeket az eseményeket országosan nem ünnepeljük, mert akkor folytonosan ünnepelhetnénk, sőt az év 365 napja erre a célra hazánkban kevés is volna.

Ezeket a történelmi eseményeket sok helyen emlékművel örökítették meg. Azonban nem tragikus-e, hogy a legtöbb helyen az ércbeöntött vagy kőbefaragott történelmi eseményről sohasem emlékeznek meg, soha sem ünneplik? Csak így történhet meg azután az, hogy sok helyen a lakosság alig tudja már az emlékmű által megörökített történelmi eseményt, esetleg egészen más eseménnyel hozzák összefüggésbe. Egynéhány évtized múlva pedig az új nemzedék már egyáltalán nem is tudja majd.

Ezzel az emlékművekkel kapcsolatosan a községekben tradicionális ünnepélyeket kellene rendeznie a község értelmiségének mint pl. a pusztaszeri Árpád-ünnepély. Ezekkel az ünnepélyekkel egyben a helyes irányú és jogosult lokálpatriotizmust, a szülőföld szeretetét is ápolni lehetne.

Eszméljünk végre annak tudatára, hogy a nemzeti erők tekintélyes hányada a magyar falvak, tanyák csendes világában rejtőzik, de ébredjünk annak szükségességére is, hogy ezeket a nemzeti erőket minden lehető módon gondoznunk kell. Erkölcsei kötelessége tehát a község értelmiségének, hogy a községben szoborral, emlékművel megörökített történelmi esemény évfordulóját a *község ünnepévé* avassa. Ily módon is kötelességünk az érzelmi és kedélyélet gazdagításáról, nemesítéséről gondoskodnunk.

A helyi ünnepélyek közé kell számítanunk a *levente ünnepélyeket* is. Minden községben tradicionális ünnepélyé kellene kifejleszteni a tanköteles koron túllevő leventéknek a Levente Egyesületbe való ünnepélyes felvételét és a levente kötelezettségnek már eleget tett leventék ünnepélyes elbocsátását, valamint a levente sportversenyeket is. Csak a község vezető értelmiségének a magyar jövő iránt érzett kötelességtudatától függ, hogy ezek az ünnepélyek beállíttassanak az iskolán kívüli nemzetnevelés szolgálatába s általuk szín, hangulat, öröm tegye változatossá a község mindennapi életét.

Hatásos és hangulatteljes helyi ünnepélyek a foglalkozással összefüggő és rendszeren a hálaérzetet kifejező ünnepélyek, mint pl. az *arató ünnepélyek*. Értékes nemzetnevelési tevékenységet fejt ki az, aki ezeknek

az ünnepélyeknek kiveszését megakadályozza s ezek megnemesítésére, hangulatosabbá tételére törekszik.

A helyi ünnepélyek közé tartoznak az egyes foglalkozások, *hivatások védőszentje* emlékezetére rendezett ünnepélyek. Ilyen pl. a tűzoltóság védőszentjének, Szent Flóriánnak ünnepélye is. A helyi ünnepélyekhez tartoznak a községben az országzászlónál rendezett ünnepélyek is.

Alkalmi ünnepélyek. Az előzőekben említett ünnepélyek évről-évre visszatérő nyugvópontok a nemzet, a község vagy egyes testületek életében. Vannak azonban olyan eseményei is a nemzetnek, a községnek vagy testületnek, amelyeket nem ünnepelhetünk évről-évre, hanem csak hosszabb *évfordulók* alkalmával.

Az évfordulók a nemzeti életerők és a nemzeti öntudat, önbizalom ápolására, fokozására kiválóan alkalmasak, azért ezeket is a legnagyobb gonddal kell rendeznünk az iskolán kívüli nemzetnevelés keretében.

Meg kell emlékeznünk azokról az ünnepélyes alkalmakról is, amelyek minden község, testület életében előfordulhatnak s amelyek iskolán kívüli nemzetnevelésre kiválóan alkalmasak. *Ilyen ünnepélyes alkalmak: községház, kultúrház, levente otthon felavatása, templomszentelés, szobor leleplezés, zászlószentelés* stb. Sohase engedje meg a község vezető értelmisége, hogy ilyen alkalmak nyomtalanul suhanjanak át a község életén.

Szórakoztató ünnepélyek. Ezeket az ünnepélyeket a köztudat *nép-ünnepélyeknek* nevezi. Ide tartoznak a rendszeren jótékony célra rendezett ünnepélyek, továbbá a majálisok, juniálisok stb. Ezeknek az ünnepélyeknek jellegzetességük a velük rendszeren kapcsolatos tánc.

A táncnak a tömegszórakoztatásnál nagy jelentősége van, onnan számítani nem lehet, de nem is szükséges és nem is szabad. (Ha nem bűn táncolni a budapesti előkelő klubokban, akkor az nem lehet bűn a tanyai gazdakörben sem.) A tánc magában nem erkölcstelen, de az lehet a táncolás módja. Ügyeljének tehát a rendezők, hogy a tánc az illem, az erkölcs rovására ne mehessen s az egészséget ne veszélyeztesse. A szórakoztató ünnepélyeket a magyar tánc ápolására kell felhasználnunk, mert a magyar tánc a magyar jellem kifejezése. Nemzeti érdekeinket és sajátosságainkat védünk, óvnunk kell. A község vezető értelmisége itt is járjon elől jó példával.

II.

Az ünnepély rendezése, annak módja, eszközei mindig a helyi viszonyoktól függenek. Nagy általánosságban mégis célszerű lesz a rendezés egy-két kérdésére is rámutatni.

Ne egyesek, hanem az összes résztvevők üljék meg az ünnepet. Legtöbb ünnepélyünknek nagy hibája, hogy ott csak egyesek ünnepelnek és a résztvevők csak mint jelenlevők, csak mint nézők jönnek számításba. Végre már olyan mederbe kellene terelnünk ünnepélyeinket, ahol az összes résztvevők lelkük teljes egészében összeolvadhatnak, ahol az ünnep *vezérlő elveivel, eszméivel* telíthetik lelküket s azokat magukkal vihetik, hogy azoknak főntartói legyenek.

Az ünnepélyek ne zártak, hanem *nyilvánosak* legyenek, hogy azokon nemzetünk bármely tagja részt vehessen. Legyenek továbbá *egyszerűek*, hogy mindeki teljes lélekkel részesülhessen bennük. Tekintettel az ünnepélyek nagy nemzetnevelő jelentőségére, azokon a község vezető értelmisége mindenkor jelenjék meg. Jegyezze jól meg a vezető értelmiség: *mindenkor példaadásával rakja le a szokások és cselekedetek követésének, az utánzásnak alapjait.*

Az ünnepélyekre készülni kell. Az előkészítés a rendezők feladata, akiknek teljes összhangban kell munkálkodniuk. A főrendező nyugodt idegzetű, áttekintőképességű, előrelátó, intelligenciával rendelkező egyén legyen. A rendezők agilisek legyenek. Erre a fiatalok a legalkalmasabbak. Az agilitáson kívül még tradíció-tisztelő, engedelmeskedni tudók legyenek és munkájukat örömmel végezzék. Vidéki községekben erre a célra a leventék kiválóan alkalmasak lehetnek s intelligens főrendező ezúton, egyben hathatós *társadalmi nevelésben* is részesítheti őket. Így lehet a falu fiatalságát a nyilvánosság előtti s későbbi közszereplésbe bevezetni.

Ha a községben rendezendő ünnepélynek még nincsenek tradíciói, akkor a lakosság közönyét az ifjúságon keresztül kell megtörnünk. Ilyen esetekben az ifjúság számára rendezünk ünnepélyt, mert annál még megvan az ünnepély hangulatába való beilleszkedésre a lelki-készség.

Rendkívül fontos az ünnepély helyének megválasztása. Homályos, hideg, a község számára mértén túl nagy helyiség megölje az ünnepi hangulatnak. Viszont a kicsi helyiség kirekeszti az ünnepelni vágyók nagy tömegét. (Nemzetnevelési szempontból tehát minden községben kívánatos kultúrház építése.) Világosság, kellemes hőmérséklet, tiszta levegő, alkalmas és izléses külsőségek, díszítések, szín, harmónia emelik az ünnepi hangulatot. *Minden egyes ünnepélynél szem előtt kell tartani a biztonsági és tűzrendészeti követelményeket.*

Ha az időjárás megengedi és az ünneplő község nagy száma is indokolja, akkor az ünnepély a szabadban is megtartható. Ha itt tartjuk az ünnepélyt és nem vagyunk helyhez kötve (pl. szoborhoz, országzászlóhoz) akkor olyan helyet válasszunk, ahol biztosítani tudjuk az ünnepély hangulatát. Így pl. nagy, nyílt terepek, tágas mezők ünnepélyek rendezésére nem alkalmasak, mert a távoli méretek kikökkentik a lelkeket az ünnepi hangulatból. Izléses díszítések emelik az ünnepi hangulatot.

Az érdeklődés fokozására rendkívül alkalmasak az ünnepélyt megelőző este a zenés menetek (úgynevezett zenés takarodók), toronyzenék és az ünnepély reggelén zenés ébresztők. Ime: a községi levante zenekarok is beállíthatók az iskolán kívüli nemzetnevelés szolgálatába.

Az ünnepély áhítatos hangulata megköveteli, hogy a résztvevők az ünnepélyhez illő ruházatban jelenjenek meg. Itt találhatunk alkalmat a magyar ruhaviselet felkarolására.

Maga az ünnepély méltóságteljes ütemű legyen. *Ünnepélyt hirtelen (lelki belehelyezkedés nélkül) megkezdeni sohasem szabad.* A lelki beilleszkedésre kiválóan alkalmas az, ha az ünnepélyt felvonulással kezdjük. A felvo-

nulás kielégíti a közönség néző-kívánságát, emeli a várakozás reménységét, összpontosítja a figyelmet s az ünneplőket az ünnepélyre vezeti. A menethez való csatlakozással a néző részese lesz az ünnepélynek s annak belső átélésére fogékonyabb lesz. A felvonulás kiindulhat a templomból az ünnepi istententisztelet után. A felvonulásban az ifjúság, az egyesületek zászlókkal vehetnek részt. A lelki belehelyezkedést szolgálja megfelelő énekszám vagy szavalat is.

Minden ünnepély *központja* az ünnepi beszéd, amelyet bizonyos fokú kíváncsiság, várakozás előz meg. Az ünnepi beszédnek az ünnepély *vezérlő eszméihez alkalmazkodva*, melegítőnek, izzitónak, irányítóknak, ébresztőnek kell lennie, hogy vezesse az ünneplők lelkét. Ezért az ünnepi beszéd megtartására olyan egyént kell felkérni, aki *kellő lelki tartalom* mellett megfelelő hanggal is rendelkezik.

Az ünnepély hangulatának emelésére a művészetek segítségét is is igénybe vehetjük. A szavalat, a zene, ének, esetleg rövid szindarab emelik az ünnepi hangulatot. Nemzetnevelési szempontból tehát jelentősek az énekkarok, zenekarok és a műkedvelői gárdák is.

A műsor túl hosszú, zsúfolt ne legyen. A 10–20 számból álló műsoroknak nincs értelmük és jogosultságuk. A véget nem érő szavalatok, beszédek fárasztók, egyhangúak és unalmasak.

A hivatással összefüggő ünnepélyek kiegészítésére *kiállításokat* is rendezhetünk, amelyek szintén rendkívül alkalmasak nemzetnevelési célokra.

Egyik jelentős politikusunk — igen helyes meglátással — ezt volt kénytelen írni: „Csak szégyenkezve, szemlesütve állhatunk meg a magyar föld népének, a magyar parasztságnak vihartépdeste, gondsújtotta arca előtt.

A világ melyik parasztsága tanúsított nagyobb türrtudást a világháború borzalmas szenvedéseivel szemben és melyik többet a mostani belső, szociális, gazdasági megpróbáltatásokkal szemben, mint a mienk. A magyar parasztságban ma is adva vannak épen, rendíthetetlenül minden nemzeti nagyság, boldogulás legszolidabb, leghatalmasabb alapjai. Ezek minden optimizmusra, a szebb jövő minden ígéreterre jogot adnak, de csak akkor, ha felismerjük végre, hogy ne ezek ellenére, ezek elsoványítására csináljunk politikát, hanem ellenkezőleg: ezek segítségével és ezek minél tökéletesebb kifejtésével.”

Sajnos — a múltban a magyar falu vezető értelmiségének tekintélyes része az ország sorsát csak a maga sorsában látta s azok sorval, akiknek vezetésére hivatott volt, keveset foglalkozott, azok iskolánküüli vezetésével, nevelésével alig törődött.

Ennek az iskolánküüli nemzetnevelési munkának egyik fontos részlete az érzelmi és kedélyélet nemesítése, gazdagítása. E tevékenységnek egyformán ki kell terjednie a nemzet minden társadalmi rétegére, a nemzet minden egyes tagjára. Ha ezt becsülettel meg tesszük, akkor nem kell félnünk attól, hogy eltűnünk a történelem színpadáról.

Hübner József.

A rajziskola és a kereskedelmi szaknevelés a XVIII. század végén

A rajziskolák alapítása a magyar nevelésügy első szervezésének idejére esik. Helyenként működtek ugyan valamivel a Ratio megjelenése előtt is, ezeket azonban határozott munkakörbe állította s mellettük nagyon sokat hívott életre az a királyi rendelet, amely évtizedes előmunkálatok, tervezetek és harcok után napvilágot látott. A felvilágosodás hatása alatt Mária Terézia az állam feladatának tekintette a polgárok nevelésének kérdését; az alattvalói hűség megerősítése, az adózóképesség fokozása s az erkölcsös életre való nevelés céljából pedig alattvalóinak a megélhetést elősegítő, az ember testierőit foglalkoztató, hasznos ismeretekkel való ellátását határozta el. Birodalomalkotó tervében a termelő és értékesítő rendnek nagy szerepet szánt s a munka, a hasznos foglalkozás megbecsülésével öntudatot akart e rendbe önteni. Nagyon világosan látta birodalma gazdasági alapfeltételeit s a tanügy átszervezésének kérdésében sokkal inkább gondolt e két nemzettartó pillérre, mint az XVIII. századi nevelésügyünk monográfiáiból látszik. Nevéhez fűződik az elemi oktatás általánossá tétele, de jellege szakirányúbb, mint a mai népiskolának. Különösen hangzanék, ha éppen ő, akinek uralkodásában a hasznossági szempont a kiemelkedő, aki a műveltségadó iskolák szerveztet az egyetemig kiépítette, figyelmen kívül hagyta volna az iskolaügyben a szakszerűséget. A pietisták mintájára az elemi iskolát szánta a XVIII. század végének valóságos szakiskolájául. Az elemi iskola tantárgyai, a módszer (saganische Lehrart) a hasznosság jegyeit viselik magukon¹ s mindannyian különösen a gazdasági életre vannak tekintettel. Áll ez a megállapításunk a nemzeti iskola 3. osztályára, amelynek egyes tárgyaiból, a geometriai és szabadkézi rajzból a tankertületi székhelyek kivételével a Ratio életbeléptetése után a nemzeti iskola 4. osztálya (pl. Sopronban), majd a nemzeti iskoláknak az 1787. évben 4. osztályúvá tétele² után a 4.-nek párhuzamos osztálya lett. Valójában azonban sokkal több, jelentősége sokkal nagyobb: az így kialakult *rajziskola* lett a XVIII. század végének egyetlen szakirányú iskolája, ahol az iparosok és kisebb számban a kereskedők nevelése történt. Az első, aki a rajziskoláknak szakirányú nevelésünk alakulására tett hatásával foglalkozott, Sztérynyi József³ volt. A piaristák törekvésein, a Ratio hasznossági szempontjain kívül ismerteti a rajzoktatásra vonatkozó XVIII. századbeli rendeleteket, néhány rajziskolánkat a felderített anyag alapján, ezek működését, felszerelését s határozottan annak a felfogásnak képviselője, hogy a rajziskola csupán iparosok képzésére szolgált. Fináczy Ernő⁴ inkább nevelésügyünk általános alakulását figyelte. Művében a Ratioval kapcso-

¹ Fináczy E.: A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában II. 279.

² A helytartótanács 3213. és 3717. sz. rendeletei 1787-ben, a soproni levéltárból (Gestions—Prof. 1787. II. 649—50, 807.)

³ Sztérynyi J.: Az iparoktatás Magyarországon. 15.

⁴ Fináczy: i. m. II. 202, 204, 280.

latban többször említi a hasznosság elvét, amelynek egyik jelentkezése a rajztanítás. A szakirányú képzés és a rajziskolák összefüggése kiesett érdeklődési körén, valószínű azonban, hogy ő is az iparosnevelés szervét látta benne. Neveléstügyi kutatásait 1848-ig, tehát éppen abban a korszakban, amikor a XVIII. századi szaknevelésünk kibontakozik, Kornis Gyula⁵ folytatta. A reális irányú törekvések között mint ipariskola szerepel a rajziskola, róla az ismert anyag alapján ad helyzetképet. Sajnálatos azonban, hogy a részletkutatások hiánya miatt a kép csak vázlatos, mert az 1790-es években a rajziskolák szakneveléstügyünk legjelentősebb tényezői. Az 1777—1848 közti időben érdekelne bennünket a rajziskolák alakulása, elsorvadásuknak oka, felszerelésük és tanulóik, a gazdasági életre tett hatásuk, helyük közoktatástügyünk szervezetében; mindezek nélkül ugyanis a jelentős monográfia hiányosnak tekinthető. Vig Albert⁶ kiegészíti Szerényi munkáját az idevonatkozó újabb anyag (Magyar Iparoktatás évfolyamai) felhasználásával, saját kutatásaival s a rajziskolákban Szerényivel egyértelműen iparoktatási intézményt lát. Az ipari és kereskedelmi nevelés szoros kapcsolatára Mária Terézia terveiben először Vincze Frigyes⁷ világít rá, nem tulajdonít azonban a rajziskolának oly jelentőséget, hogy az szakirányú képzésünk alapvető intézménye lehet. Nála is csak iparosképző s a kereskedőnevelésben szerepe nincsen. Ez a felfogás módosításra szorul. A rajziskola szervezete a legszorosabban egybeforrt az elemi iskolával. A legtöbb helyen egyazon épületben voltak, csupán tanítóiknak volt valamivel nagyobb jövedelme. Az elemi iskolával való egybekapcsolás természetes is volt: neveléstügyünk történetében a szakismereteket akkor nyújtották, amikor a növendék a kor műveltsége alapelemeinek birtokába jutott. A mondottak megvilágítására vessünk azonban egy pillantást a XVIII. századi rajziskolára.

Létrejött a nemzeti iskola szervezésével kapcsolatos, csak olyan helyen alakult, ahol nemzeti főtanoda (4 osztály) vagy 3 osztályú elemiiskola volt. A Ratio⁸ szerint ennek az osztálynak részesítenie kellett tanulóit „a mértan és természettan alapelemeiben, a szabadkézirajzban és más ügyességekben is, amelyekre azoknak lesz szükségük, akik a latin iskolába nem kívánnak átlépni.“ Mivel azonban ebben az osztályban a latin nyelv elemeit is tanították,⁹ szükség volt egy újabb osztály felállítására, amely 4. osztályként *rajzosztály* (Zeichnungsklasse) elnevezést nyert. Ez a fejlődés nagyjában 1778 körül bekövetkezhetett az elemi iskolák szervezetében, habár a rajziskolák megindításának kezdete kiderítve nincsen.¹⁰ Vig Albert az 1786. évi leltárak alapján erre az időpontra

⁵ Kornis Gy.: A magyar művelődés eszményei II. 388.

⁶ Vig A.: Magyarország iparoktatásának története. 90.

⁷ Vincze Zs.: A kereskedelmi oktatástügy fejlődése és mai állapota 138, 146; Szakoktatásunk multja és jelene 17, 37.

⁸ Friml A.: Az 1777-i Ratio Educationis. 95.

⁹ Fináczy: i. m. II. 288; a soproni levéltárból már 1783-ban: linque Latinitatis elementa tradentis professoris salarium (Tomus II. Inclytae Regio Cameralis Commissionis 713—4.)

¹⁰ Erre nézve csak a nemzeti és rajziskolával rendelkező városok levéltárai adhatnak felvilágosítást. Ismereteink e téren vagy hiányosak, vagy létezésükről, pl. Székesfehérvár, Kőszeg, stb. semmit sem tudunk. (Vig: Iparoktatás 109).

helyezi őket, holott pl. Budán, Sopronban már 1778-ban működött. Valószínűen ez a helyzet a többiekénél is, mert ha a rajziskolák 1786-ban oly bőséges rajzanyagot tudtak küldeni,¹¹ úgy működésük 1786 előtt jóval megkezdődhetett. Megindulásuktól kezdve a nemzeti iskola és gimnázium tanulói látogatták. Arra nézve, hogy a szaknevelés ügyét is szolgálja, az 1783. évi rendelet¹² óta van tudomásunk s ezzel kapcsolatban érkeznek a városok tanácsaihoz az első intézkedések.¹³ Ez is, valamint az 1786. évi rendelet csupán az iparosokra gondol s ezekre szab ki látogatási rendszabályokat.

A nemzeti iskola szervezetében a következő évben változás áll be. Ez az intézmény ugyanis létrejöttétől fogva csupán műveltséget akart nyújtani valláskülönbőség nélkül; e nagyszabású kezdeményezés azonban megakadt. II. József 1786-ban¹⁴ megint rendeletekkel kísérletezik a vegyes iskolák (gemischte Schulen) megalapítására. A megvalósítás elé ismét nagy akadályok gördülnek, e miatt 1787-ben, hogy az ifjúságnak a német nyelv tanulására eszközöket nyújtson s a vegyes iskolák haladékokat kapjanak, elrendeli, hogy a nemzeti iskolák 4. osztályát is fel kell állítani;¹⁵ eddig ugyanis ily 4. osztályos intézetek csak a tankerületek székhelyein léteztek.¹⁶ Ezzel a rajziskola a negyedik osztály párhuzamos osztálya s jóformán a szakirányú képzés szervévé lett a XVIII. század végén. Rajziskoláink működése ebben az időben kellően kiderítve nincsen, tanulóifjúságáról sem tudunk eleget. Jórészt iparosok látogatták, de nyomai vannak, hogy kereskedőtanoncok is nyertek itt kiképzést. Valószínűvé teszi ezt az a feltevés, hogy ha Mária Terézia és II. József az iparosok képzéséről aprólékosan gondoskodott, azt sok rendeletben szabályozta, alig hihető, hogy a másik országfenntartó rendnek, a kereskedőknek képzéséről megfeledezett volna. Azonkívül bár a rajzolás inkább az iparban hasznosítható, a vonalak húzásának, a kéz gyakorlásának mégis hatása van a kézírásra, annak alakulására, a szép írásnak pedig a kereskedő életében döntő jelentősége van. Ezt a gondolatot fejezi ki az 1783. évi első rendelet is,¹⁷ amely szerint a betűvetést is a rajzzal kellene kezelni. E megfontolásokon kívül nyomai is vannak, hogy a rajziskola tanulói közé kereskedők is kerültek. Ez a fejlődés 1786 és 1792 között következett be.

¹¹ Iványi B.: Rajz- és egyéb iskolai műszerek és iskolai felszerelések 1790 körül (Magyar iparoktatás 1904—5. évf.)

¹² Vig: Iparoktatás 95. o.

¹³ Főigazgatói rendelet gr. Viczky Kristóftól és erre vonatkozó tanácsi határozat (Raths—Prot. 1783. 124, 205.)

¹⁴ A helytartótanács 28427/1785. és 6670/1786. sz. rendeletei a soproni levéltárból (Raths—Prot. 1786. I. 335—38, 339—40, 784—85). Kornis: A magyar művelődés eszményei I. 68, 76.

¹⁵ A helytartótanács 3213/1787. sz. rendelete (Gestions—Prot. 1787. II. 588—89.)

¹⁶ Fináczy: i. m. II. 290.

¹⁷ Vig: Iparoktatás 96.

A helytartótanács 1792 február 17-én 2746. sz. alatt¹⁸ többek között a rajziskolára nézve elrendeli, hogy a városi tanácsok a tanoncokat a negyedik osztály és a rajziskola látogatására szorítsák, különösen pedig a szülőket és mestereket ösztönözzék a kötelesség teljesítésére. Sopron város tanácsa még ebben az évben háromszor foglalkozik e rendelettel. Első ízben március 21-én,¹⁹ amikor erre a pontra nézve elhatározzák, hogy Artner Károly, Fodor József, Assmann András, Langecker Ignác és Wohlmuth Teofil tanácsstagok a céhmestereknél tudakolják meg a tanoncok és azok szüleinek neveit, hogy a tanoncok iskolabajjárása rendben történjék, egyben az iparosok képviselői a céhmestereknek, a kereskedők megbízottja, Wohlmuth Teofil pedig a kereskedőknek megparancsolják, hogy senkit a 4. osztály és a rajziskola bizonyítványa nélkül tanoncnak fel ne vegyenek. A tanács június 30-án ismét foglalkozott²⁰ a rendelettel, ekkorra azonban már a megbízottak összeállították a rajziskolát látogatni köteles tanoncok névsorát, ugyanígy Wohlmuth Teofil a kereskedőket, egyben azt határozták, hogy a jegyzékben előforduló céhek mesterei és a kereskedők előjárói korábbi határozatukat részleges ülésen a tanoncfelvétre ismét mondják ki. A jegyzékben összeírt mestereket inasaikkal együtt a részleges ülés elé idézik s nekik komolyan kötelességükké teszik, hogy tanoncaikat vasárnap és ünnepnap a rajziskola szorgalmas látogatására szorítsák. November 26-án²¹ aztán véglegesen kimondja a tanács iparosokra és kereskedőkre kötelezően, hogy a 4. elemi osztály és rajziskola bizonyítványa nélkül tanoncot fel ne vegyenek, tanoncaikat vasárnap és ünnepnapon az iskola látogatására

¹⁸ ... non secus adolescentes Arti et opificia discentes ad frequentandam quartam classem et Scholam Graphidis adigantur, consequenter eorundem Parentes et Magistri ad praedictam Scholam mittendo excitentur. (Raths—Prot. 1792. I. 545).

¹⁹ Dominis perillustribus senatoribus Artner, Fodor, Assmann, Langecker et Wohlmuth eum in finem extradabitur, ut ydem apud opificum ipsis qua commissarys adrepartitorum Magistros nomina Tyronum horumque parentum resciant, ut tam ydem Tyrones, quam et parentes et respective curatores ipsorum in ordine circa adeundem Graphidis Scholam commoveri valeant ... ipsis opificum... Magistris memorati D. Commissary prout et mercatorum dominus commissarius Wohlmuth ysdem mercatoribus injungendum habebunt, ne quempiam absque testimonio Superposito in Schola Graphidis et ad mercatores in 4. Classe unius anni progressu exhibendo ad Tyrocinium assumant (Raths—Prot. 1792. I. 546—47.).

²⁰ Opificum et Artificum in Elencho consignatorum Cehae Magistri, uti et Mercatorum Aulistes ad Particularem Consessum constituentur, iisdemque iniungetur, ne deinceps tales ad Arti- et opificia recipiant, qui Authentico Scholae Testimonio comprobare nequiverint, se ad minimum unum Annum in 4. Classe et Schola Graphidis cum fructu exegisse... consignati Arti- et opifices magistri, qui Tyrones habent, una cum iisdem Tyronibus ad Particularem Consessum citabuntur, iisdemque serio imponetur, ut eosdem Tyrones suos ad sedulo frequentandam Domini et Festis diebus praedictam Scholam Graphidis adigant. (Raths—Prot. 1792. II. 324—29.)

²¹ ... diversis Arti- et Opificibus uti et Mercatoribus serioque injunctum fuit ... , a döntés egyezik az előzőkkel. (Raths—Prot. 1792. II. 1343—45, 1347—48.)

kényszerítsék, a tanoncok viszont ezt szorgalmasan végezzék. Ez a határozat került aztán a kereskedelmi testület jegyzőkönyvébe is.²²

A határozatoknak kétségkívül az ad értéket, hogy a szakirányú pálya megkezdését bizonyos iskolafok elvégzéséhez köti s ilymódon talán első ilyennek tekinthető intézkedés szaknevelésügyünkben. A korábbi rendeletek ugyanis azt szabályozták, hogy a rajziskolai bizonyítvány nélkül senki fel nem szabadítható, itt a tanonckodás is iskolai bizonyítványhoz van kötve. Gondol ezenkívül az intézkedés arra is, hogy a szerzett ismeretek feledésbe ne menjenek, erre valók a vasárnapi gyakorlatok, ahol az iparosok rajz-, a kereskedők pedig rajz- és egyéb oktatásban részesültek. A kereskedőtanoncok valóban látogatták is a rajziskolát, ez kitűnik egy 1803-ból származó jelentésből.²³ A soproni adat különben nem egyedülálló; Révai Miklós, a győri rajziskola tanítójának 1792. évi jelentésében szintén fordul elő kereskedőtanonc.²⁴ Hasonlók kerülnének napfényre véleményünk szerint a városok levéltárainak pontosabb átkutatása után.

Bővebben igazolja aztán a rajziskolának a XVIII. századi kereskedelmi szakképzéshez való viszonyát az 1795. évi rendelet,²⁵ amely bevezetésében külön hangsúlyozza az ipar és kereskedelem kapcsolatát. „A rajziskola célja az volt, hogy a művészetek és mesterségek nagyobb tökéletességre jussanak, a kézműipart s az ebből keletkező kereskedelmet (commercium) előmozdítsák“, majd később: „joggal várhatta volna az ember, hogy az országban azután ügyesebb, tökéletesebb művészek és iparosok lesznek és ilyen módon a kereskedelmünket is jobban felvirágoztatják.“ Különösen nagyjelentőségű azonban a rendelet 5. pontja, amely XVIII. századi szaknevelésügyünket a rajziskola szervezetében egy újabb intézménnyel gazdagította s amely egyúttal sejteti azt a fejlődést, ahogy az ipari és kereskedelmi szaknevelésügy a XIX. században haladt a kettő különválásáig. A rendelet e pontja szerint ugyanis megállapítást nyert, hogy a rajziskolát oly tanoncok is látogatták, akik sem írni, sem olvasni nem tudtak s ezek hiányában a szükséges előmenetelt sem mutathatták fel. E miatt elrendeli II. József, hogy az úgynevezett ismétlőórákat, amelyeket a fenti hiány pótlására nagy eredménnyel vezettek be korábban egyes városokban, nemcsak a falvakban és mezővárosokban, hanem a nemzeti iskolával rendelkező városokban is rendszeresíteni kell. Ilyfajta órákat vasárnap és ünnepnapon kell tartani; az iparo-

²² A helyzet kellő ismeretének hiányában Udvardi Lakos János nem tudja értelmezni a ker. testület bejegyzését. Sopronban 1779 eleje óta rajziskola működik, ezt látogatták a kereskedőtanoncok is. (Kereskedelmi Szakoktatás 1937—38. évf. 217.)

²³ H. Matuschek: Verzeichnis über den Zustand der Zeichenklasse der königl. Freystadt Oedenburg für die zweyte Hälfte des Schuljahres 1803. Nr 695 (levéltárban.)

²⁴ Vig: Iparoktatás 115, 2. sz. jegyzet.

²⁵ A latinnyelvű 19655/1795. sz. rendelet megvan a városi levéltárban (Prot. Sen 1795. II. 1086—1101). ezt „Verdeutschung der von der Hochl. Königl. Hung. Statthalterey an den Löbl. Magistrat der Königl. Freystadt Oedenburg untern 25 September Nro 19655. auf Allerhöchstenn Befehl erlassenen Verordnung“ szövszerinti német fordításban hirdetmény céljára kinyomatta a város. A részeket innen veszem.

soknak és kereskedőknek viszont a legszigorúbban el kell rendelni, hogy tanoncaikat ez ismétlőórákra, amelyek délelőtt és délután 2—2 óráig tartanak, kivétel nélkül küldjék. A rendelet kiemeli, hogy egyes városokban már korábban létesültek ily iskolák. Ilyen hely volt kétségtelenül Sopron is, ahol már 1783-ban²⁶ szerdán és vasárnap történik a képzés, 1786-ban²⁷ vasár- és ünnepnap délelőtt és délután 2—2 óráig különféle tárgyakat tanítottak, ezt igazolják az 1792. évi tanácsi határozatok is. Ezután már mint ismétlőórák szerepelnek a rajziskola szervezetében a XIX. század elejétől addig, míg a kereskedőtanoncok nevelését a kereskedelmi testület 1846-ban²⁸ kezébe nem veszi. Ugyanez lehet a fejlődés iránya mindazokban a városokban, ahol a rajziskolák túlélték a XIX. század első három évtizedét.

Közoktatásunk 1777. évi újjászervezésével tehát megindul nálunk is a szakirányú nevelés a rajziskolában. Kezdődik ez a folyamat az ipari oktatással, ebbe az 1790-es évektől kezdve bekapcsolódik a kereskedelem is s vele együtt halad. Az 1795. évi ismétlőiskolával alakul meg először a rajziskola keretében a kereskedelmi képzés, míg a rajzoktatás továbbra is az iparoktatás szolgálatában áll. A rajziskolák a XIX. század elején kevés kivétellel elsorvadnak, megmarad azonban az ismétlő iskola, ennek gyökereiből támad fel Széchenyi eszméinek hatására gazdasági életünk kifejlése idején a kor kívánta ismeretek nyújtásával először kereskedelmi szakoktatásunk s aztán mintegy emberöltőre kezd ismét ipari szakoktatásunk ébredezni.

Veszélka László.

Nevelői szempontok az iparostanonc képzésben

Talán a legnehezebb nevelői feladatokkal azoknak kell megküzdeniük, akik az iparostanonciskolai növendékek gyakorlati oktatásával és nevelésével foglalkoznak. A legnyersebb és legcsiszolatlanabb, a nagy magárahagyottság folytán a legdudvásabb talaj a nevelői megművelés számára az iparostanonciskolák tanulóinak lelkülete.

Az iskolai utasítások nagyjában meghatározzák azokat az irányelveket, melyeket követendő szempontoknak kell tekintenünk nevelői gyakorlatunkban: „Az iparostanonciskola feladata az, hogy a tanoncokból Istenfélő, hazafias érzésű, felebarátját szerető, becsületes, munkakedvelő, kellő értelemmel és szaktudással rendelkező iparost neveljen.“ E fő irányelvek mellett a tanonciskolai oktatóknak kell megállapítaniok azokat a részlet-szempontokat, melyeket adott körülmények mellett, a mindenkori viszonyok lehetőségeinek figyelembe vételével érvényesíteniök kell nevelői eljárásukban.

²⁶ Raths—Prot. 1783. 205.

²⁷ Prot. Sen. 1786. 1233—34, 1322—23.

²⁸ Mitteilungen über das Ödenburger Handelsgremium von 1690—1890. Bővebben a városi jegyzőkönyvekben.